



Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

19. detsember 2019*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Töötajate kaitse tööandja maksejõuetuse korral – Direktiiv 2008/94/EÜ – Artikkel 8 – Täiendavad pensioniskeemid – Vanadushüvitise saamise õiguse kaitse – Tagatud minimaalne kaitse tase – Endise tööandja kohustus hüvitada tööandjapensioni vähendamine – Väline pensioniasutus – Vahetu õigusmõju

Kohtuasjas C-168/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesarbeitsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim töökohus) 20. veebruari 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. märtsil 2018, menetluses

Pensions-Sicherungs-Verein VVaG

versus

Günther Bauer,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kohtunikud I. Jarukaitis, E. Juhász (ettekandja), M. Ilešič ja C. Lycourgos,

kohtujurist: G. Hogan,

kohtusekretär: osakonna juhataja D. Dittert,

arvestades kirjalikku menetlust ja 14. veebruari 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Pensions-Sicherungs-Verein VVaG, esindaja: *Rechtsanwalt* F. Wortmann,
- G. Bauer, esindaja: *Rechtsanwältin* I. Axler,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja R. Kanitz, hiljem R. Kanitz,
- Luksemburgi valitsus, esindajad: D. Holderer ja T. Uri, keda abistas *avocat* P. Kinsch,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: Z. Lavery, keda abistas J. Coppel, QC,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Kellerbauer ja B.-R. Killmann,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

olles 8. mai 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta direktiivi 2008/94/EÜ töötajate kaitse kohta tööandja maksejõuetuse korral (ELT 2008, L 283, lk 36) artikli 8 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Pensions-Sicherungs-Verein VVaG (tööandjapensioni maksmist tagav asutus, edaspidi „PSV“) ja Günther Baueri vahelises kohtuvaidluses pensionikassa makstava hüvitise vähendamise kompenseerimise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2008/94 põhjenduses 3 on märgitud:

„On vaja kindlustada töötajate kaitse nende tööandja maksejõuetuse korral ja tagada neile minimaalne kaitse, eelkõige rahuldamata nõuete väljamaksmise tagamiseks, ning samas võtta arvesse [Euroopa Liidu] tasakaalustatud majandusliku ja sotsiaalse arengu vajadust. Sel eesmärgil peaksid liikmesriigid looma organi, mis tagab kõnealuste töötajate rahuldamata nõuete väljamaksmise.“

- 4 Vastavalt direktiivi artikli 1 lõikele 1 kohaldatakse seda direktiivi töötajate nõuete suhtes, mis tekivad töölepingutest või töösuhetest ja esitatakse tööandjate vastu, kes on maksejõuetud direktiivi artikli 2 lõike 1 tähenduses.
- 5 Nimetatud direktiivi artikli 8 kohaselt:

„Liikmesriigid tagavad vajalike meetmete võtmise, et kaitsta töötajate ja isikute huve, kes olid tööandja ettevõttest lahkunud selleks kuupäevaks, kui tekkis tööandja maksejõuetus, seoses nende töötajate vahetult või tulevikus tekkiva õigusega saada vanadushüvitist, sealhulgas toitjakaotushüvitist, vastavalt täiendavatele tööandja või tööandjatevahelistele pensioniskeemidele, mis ei kuulu riiklikesse sotsiaalkindlustusskeemidesse.“

- 6 Direktiivi 2008/94 artikli 11 esimese lõigu kohaselt ei piira see direktiiv liikmesriikide õigust kohaldada või kehtestada töötajate jaoks soodsamaid õigus- või haldusnorme.

Saksa õigus

- 7 19. detsembri 1974. aasta tööandjapensioniskeemi täiendamise seaduse (Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (Betriebsrentengesetz), *BGBI.* 1974 I, lk 3610), muudetud 17. augusti 2017. aasta seadusega (*BGBI.* 2017 I, lk 3214) (edaspidi „tööandjapensioniskeemi seadus“), §-s 1 „Tööandja nõusolek maksta tööandjapensioni“ on sätestatud:

„(1) Käesoleva seaduse sätteid kohaldatakse juhul, kui tööandja on nõustunud maksma töötajale tema töösuhtest tulenevalt vanadus-, invaliidsus- või toitjakaotuspensioni (tööandjapension). Tööandjapensioniskeemi võib hallata vahetult tööandja või § 1b lõigetes 2–4 nimetatud pensionikindlustusfond. Tööandja vastutab võetud pensionihüvitiste maksmise kohustuse eest ka juhul, kui haldaja ei ole tema ise.

[...]“.

- 8 Seaduse §-s 1b „Tööandjapensioni saamise õiguse säilimine ja tööandjapensioni maksmise korraldamine“, mille lõigetes 2–4 on loetletud tööandja võimalused tööandjapensioniskeemis, nähakse peamiselt ette, et tööandja võib sõlmida töötaja elukindlustuse (lõige 2) või korraldada tööandjapensioni maksmise pensionikassa või pensionifondi (lõige 3) või toetuskassa kaudu (lõige 4).
- 9 Seaduse artiklis 7 „Kindlustuskatte ulatus“ on sätestatud:

„(1) Pensioni saamiseks õigustatud isikul, kelle nõudeid ei saa täita tööandja poolt vahetult makstava tööandjapensioni arvelt, sest tööandja või tema pärandvara suhtes algatati maksejõuetusmenetlus, samuti selle isiku ülalpidamisel olnud pereliikmetel on maksejõuetuskindlustuse andja vastu nõue summas, mille tööandja oleks pidanud tasuma tööandjapensionina juhul, kui maksejõuetusmenetlust ei oleks algatatud. [...]

[...]“.

- 10 Sama seaduse §-s 10 „Sissemaksete tasumise kohustus ja sissemaksete määramise alused“ on sätestatud:

„(1) Maksejõuetuskindlustuse tagamiseks vajalike vahendite kogumiseks pannakse avalik-õiguslik sissemaksete tasumise kohustus kõigile neile tööandjatele, kes on nõustunud ise vahetult maksma tööandjapensioni või korraldavad tööandjapensioni maksmise toetuskassa, otsekindlustuse [...] või pensionifondi kaudu.

[...]

(4) Tasumisele kuuluvate sissemaksete kohta maksejõuetuskindlustuse andja poolt koostatud dokumendi alusel võib läbi viia täitemenetluse, kohaldades tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Zivilprozessordnung) sätteid analoogia alusel. Täitmisele pööramist võimaldava ärakirja annab välja maksejõuetuskindlustuse andja.

[...]“.

- 11 Tööandjapensioniskeemi seaduse artiklis 14 „Maksejõuetuskindlustuse andja“ on ette nähtud:

„(1) Maksejõuetuskindlustuse andja on [PSV]. Ta on ühtlasi Luksemburgi ettevõtjate maksejõuetuskindlustuse andja tööandjapensioni osas vastavalt Saksamaa Liitvabariigi ja Luksemburgi Suurhertsogiriigi vahel 22. septembril 2000 sõlmitud lepingule koostöö kohta tööandjapensioni maksejõuetuskindlustuse valdkonnas.

(2) [PSV] kuulub Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsichti (finantsteenuste föderaalne järelevalveamet) järelevalve alla. [...]“.

12 27. aprilli 1953. aasta seaduse haldusaktide sundkorras täitmise kohta (Verwaltungs-Vollstreckungsgesetz, *BGBI.* 1953 I, lk 157, muudetud 30. juuni 2017. aasta seadusega, *BGBI.* 2017 I, lk 2094) §-s 3 on sätestatud:

„(1) Kohustatud isiku suhtes algatatakse täitemenetlus täitekorralduse alusel; täidetava kohtulahendi esitamine ei ole vajalik.

(2) Täitemenetluse algatamise tingimused on järgmised:

a) sissenõudekorraldus, millega võlgnikult on nõutud kohustuse täitmist;

b) kohustus on muutunud sissenõutavaks;

c) sissenõudekorralduse kättetoimetamisest on möödunud ühe nädala pikkune tähtaeg või kui kohustus muutub sissenõutavaks alles hiljem, siis on kohustuse sissenõutavaks muutumisest möödunud ühe nädala pikkune tähtaeg.

(3) Enne täitekorralduse väljaandmist tuleb võlgnikule saata eraldi meeldetuletus, millega antakse täiendav ühe nädala pikkune tähtaeg kohustuse täitmiseks.

(4) Täitekorralduse annab välja asutus, kes saab nõude esitada.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

13 Detsembris 2000 sai G. Bauer oma endiselt tööandjalt tööandjapensionihüvitist tööandjapensioniskeemi seaduse tähenduses.

14 Tööandjapensionihüvitis moodustus endise tööandja poolt vahetult makstavast igakuisest pensionilisast ja iga-aastasest jõulupreemiast, samuti pensionikassa kaudu korraldatud pensionimaksest, mis põhines endise tööandja sissemaksetel ja mida maksis Pensionskasse für die Deutsche Wirtschaft (Saksa majanduse pensionikassa, edaspidi „Pensionskasse“) – tööandjatevaheline organisatsioon, kes tagab töötajatele pensioni saamise nõudeõiguse.

15 Pensionskasse sattus 2003. aastal majandusraskustesse ja vähendas pensionimakseid finantsteenuste föderaalse järelevalveameti loal. G. Bauerile tema endise tööandja sissemaksete arvelt tasutavat osa pensionist, mis oli 2003. aasta juuniks kasvanud 599,49 euro suuruse brutosummani, vähendas Pensionskasse niisiis aastatel 2003–2013 igal aastal 1,40% kuni 1,25% võrra, kokku üksteist korda.

16 G. Baueri igakuist vanaduspensionit, mida Pensionskasse talle maksis, vähendati aastatel 2003–2013 kokku 13,8% võrra, mis tähendas puudutatud isiku jaoks 82,74 euro kaotust kuus ja talle makstava täiendava tööandjapensionit kogusumma vähenemist 7,4% võrra.

17 Liikmesriigi õiguses sätestatud pensionihüvitiste tagamise kohustuse alusel hakkas G. Baueri endine tööandja maksma Pensionskasse vähendatud maksete osa, kuna teistsugust kohustust kindlustada pensionikassade makstavaid hüvitisi ei ole ette nähtud.

18 Jaanuaris 2012 algatati endise tööandja suhtes maksejõuetusmenetlus.

- 19 PSV, kes tagab tööandja maksejõuetuse korral tööandjapensioni maksmise Saksamaal ja Luksemburgis, teatas G. Bauerile 12. septembri 2012. aasta otsusega, et ta võtab üle igakuise pensionilisa maksmise summas 398,90 eurot ja iga-aastase jõulupreemia maksmise summas 1451,05 eurot.
- 20 PSV keeldus aga katmast Pensionskasse maksete vähendatud osa ning viimane jätkas puudutatud isikule vähendatud pensioni maksmist.
- 21 Pädevale esimese astme kohtule esitatud hagi väidab G. Bauer, et kuna tema endise tööandja suhtes algatati maksejõuetusmenetlus, siis peab PSV hüvitama Pensionskasse maksete vähendamise. PSV märkis selle kohta, et tal ei ole kohustust vastutada nende pensionimaksete eest, mille tasumine on korraldatud pensionikassa kaudu, kui tööandja ei saa tema enda maksejõuetuse tõttu täita talle seadusest tulenevat hüvitamiskohustust.
- 22 Esimese astme kohus jättis G. Baueri hagi rahuldamata, kuid tema apellatsioonkaebus rahuldati.
- 23 PSV kassatsioonkaebust lahendav Bundesarbeitsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim töökohus) märgib, et põhikohtuasjas tuleb selgitada, kas PSV on kohustatud tagama, et G. Baueri nõue tema endise tööandja vastu rahuldataks põhjusel, et viimane on maksejõuetu ega suuda täita oma kohustust kindlustada Pensionskasse hüvitiste maksmine.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Saksamaal võib tööandjapensioni maksmine olla korraldatud erineval moel. Esiteks võib tööandja ise maksta hüvitist, mille maksmise kohustus tuleneb ettevõtja tööandjapensioniskeemist. Teiseks võib ta hüvitise maksmiseks kasutada välist pensioniasutust. Sellisel juhul ei maksa tööandja ise hüvitist, vaid kannab kaudselt hoold tööandjapensioni maksmise eest, sõlmides kas elukindlustuse töötaja kasuks või korraldades tööandjapensioni maksmise toetuskassa või pensionikassa kaudu, kellele ta on ettevõtja tööandjapensioniskeemi haldamise ülesandeks teinud.
- 25 Kui tööandja on kehtestanud tööandjapensioni, mida makstakse välise pensioniasutuse kaudu, ning kui sellest hüvitisest ei piisa, et täita lubadust, mille tööandja on töölepingu kohaselt töötajale andnud, siis on tööandja vastavalt riigisisesele õigusele kohustatud tagama hüvitise maksmise oma vara arvelt. Kui tööandja on sellises olukorras maksejõuetu, siis ei ole riigisiseses õiguses ette nähtud PSV kohustust vastutada sellise hüvitise maksmise eest, mida tööandja peab töötajale maksma, kuna pensionikassa on töötajale makstava hüvitise summat vähendanud.
- 26 Esiteks tõstatab eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimuse, kas direktiivi 2008/94 artikkel 8 on kohaldatav olukorras, kus pensionikassa, kes ei ole ise maksejõuetu, vähendab makstavat hüvitist, kuid endine tööandja ei suuda riigisiseses õiguses sätestatud tagamiskohustusele vaatamata maksejõuetuse tõttu kompenseerida vähendatud hüvitist. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on töötajal sellisel juhul nõue endise tööandja vastu, mis tuleneb töösuhtest direktiivi 2008/94 artikli 1 lõike 1 tähenduses, kuna see nõue põhineb endise tööandja kehtestatud pensionihüvitisel.
- 27 Teiseks täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasjas vähenes asjaomase endise töötaja igakuine vanaduspension vaid 13,8% võrra ning talle täiendava tööandjapensioniskeemi alusel makstava tööandjapensioni kogusumma 7,4% võrra, ning sellega seoses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, millistel asjaoludel saab pidada töötajale tema endise tööandja maksejõuetusest tekkinud kahju tööandjapensioni maksmisel ilmselgelt eapropordionaalseks, võttes arvesse direktiivi 2008/94 artiklis 8 sätestatud kohustust kaitsta töötajate huve. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleb selleks, et ta saaks otsustada, kas põhikohtuasjas on tagatud direktiivi 2008/94 artiklis 8 nõutav minimaalne kaitse, täpsustada 24. novembri 2016. aasta kohtuotsuse Webb-Sämann (C-454/15, EU:C:2016:891) punktis 35 nimetatud asjaolusid.

- 28 Kolmandaks nendib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui direktiivi 2008/94 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et see nõuab asjaomaselt liikmesriigilt, et viimane tagaks G. Baueri esitatud nõude täitmise, ei ole tööandjapensioniskeemi seaduse asjaomaseid sätteid võimalik direktiiviga kooskõlas tõlgendada. Seega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2008/94 artiklil 8 saab olla vahetu õigusmõju, nii et G. Bauer saaks eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses sellele sättele vahetult tugineda.
- 29 Neljandaks esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimuse, et kui direktiivi 2008/94 artiklil 8 on vahetu õigusmõju, siis kas selle sätte alusel saab esitada nõude sellise tööandjapensioni maksmist tagava asutuse nagu PSV vastu.
- 30 Neil asjaoludel otsustas Bundesarbeitsgericht (Saksamaa kõrgeim töökohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2008/94 artikkel 8 kuulub kohaldamisele, kui tööandjapensioni makstakse riikliku finantsjärelevalve all oleva tööandjatevahelise pensioniasutuse kaudu, kes rahaliste raskuste tõttu pensionimakseid järelevalveasutuse loal põhjendatult vähendab, ja kuigi tööandja vastutab Saksamaa õigusest tulenevalt oma endistele töötajatele tehtavate pensionimaksete vähendamise eest, ei saa ta maksejõuetuse tõttu täita oma kohustust hüvitada maksete vähendamisest tekkinud vahe?

2. Kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt:

Millisel juhul saab pidada endisele töötajale tema tööandja maksejõuetusest tekkinud kahju tööandjapensioni maksimisel ilmselgelt ebaproportsionaalseks ja seega kohustada liikmesriike tagama minimaalse kaitse, olenemata sellest, et endine töötaja saab kätte vähemalt pool hüvitisest, millele tal on õigus omandatud pensioniõiguste alusel?

3. Kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt:

Kas direktiivi 2008/94 artiklil 8 on vahetu mõju, ja kas juhul, kui asjaomane liikmesriik ei ole viidatud direktiivi riigisisesele õigusele üle võtnud või on teinud seda puudulikult, annab see säte isikule õiguse pöörduda liikmesriigi vastu selle liikmesriigi kohtusse?

4. Kui kolmandale küsimusele tuleb vastata jaatavalt:

Kas eraõiguslik organisatsioon, mille liikmesriik on – tööandjatele siduvalt – määranud maksejõuetuskindlustuse andjana tagama tööandja pensionimaksete tasumise ja mis kuulub riikliku finantsjärelevalve alla ning kogub tööandjatelt kohustusliku seadusjärgse maksejõuetuskindlustuse sissemaksid ja saab nagu ametiasutus luua haldusdokumendi alusel täitemenetluse algatamise eeldused, on avaliku sektori asutus liikmesriigis?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 31 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2008/94 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et seda saab kohaldada olukorras, kus tööandja, kes maksab tööandjapensioni tööandjatevahelise pensioniasutuse kaudu, ei suuda maksejõuetuse tõttu kompenseerida kahju, mis tekkis nimetatud välise pensioniasutuse maksete vähendamisest, milleks seda asutust kontrolliv riiklik finantsteenuste järelevalveamet oli andnud loa.

- 32 Direktiivi 2008/94 esemelse kohaldamisala kohta on artikli 1 lõikes 1 märgitud, et seda kohaldatakse töötajate nõuete suhtes, mis tekivad töölepingutest või töösuhetest ja esitatakse tööandjate vastu, kes on maksejõuetud direktiivi artikli 2 lõike 1 tähenduses.
- 33 Direktiivi artikli 8 on sätestatud, et liikmesriigid tagavad vajalike meetmete võtmise, et kaitsta töötajate huve, kes olid tööandja ettevõttest lahkunud selleks kuupäevaks, kui tekkis tööandja maksejõuetus, seoses nende töötajate tekkinud õigusega saada vanadushüvitist vastavalt täiendavatele tööandja või tööandjatevahelistele pensioniskeemidele, mis ei kuulu riiklikesse sotsiaalkindlustusskeemidesse.
- 34 On tuvastatud, et G. Bauer on endine töötaja, et tema endine tööandja on maksejõuetu ning et selleks kuupäevaks, mil tekkis tööandja maksejõuetus, oli selle maksejõuetuse tõttu rikutud G. Bauerile tekkinud õigust saada vanadushüvitist, kuna endine tööandja ei suutnud enam kompenseerida tööandjatevahelise pensioniasutuse kaudu makstava tööandjapensioni vähendamist ning täita seega talle riigisisese õigusega pandud kohustust tagada tööandjapensioni maksmine.
- 35 Niisiis on täidetud direktiivi 2008/94 artiklis 8 nimetatud materiaalsed koosseisutunnused, mis tähendab, et artiklit 8 saab kohaldada sellistele asjaoludele, nagu on kõne all põhikohtuasjas (vt selle kohta 25. aprilli 2013. aasta kohtuotsus Hogan jt, C-398/11, EU:C:2013:272, punkt 40).
- 36 Eeltoodud kaalutlustest lähtuvalt tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2008/94 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et seda saab kohaldada olukorras, kus tööandja, kes maksab tööandjapensioni tööandjatevahelise pensioniasutuse kaudu, ei suuda maksejõuetuse tõttu kompenseerida kahju, mis tekkis nimetatud tööandjatevahelise pensioniasutuse maksete vähendamisest, milleks seda asutust kontrolliv riiklik finantsteenuste järelevalveamet oli andnud loa.

Teine küsimus

- 37 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, millistel eristel asjaoludel tuleb direktiivi 2008/94 artikli 8 kohaldamisel asuda seisukohale, et endisele töötajale makstava tööandjapensioni vähendamine tema endise tööandja maksejõuetuse tõttu on ilmselgelt ebaproportsionaalne, mistõttu liikmesriik on kohustatud tagama minimaalse kaitse, olgugi et puudutatud isik saab kätte vähemalt poole hüvitisest, millele tal on õigus omandatud tööandjapensioniõiguste alusel.
- 38 Tuleb märkida, et liikmesriikidel on direktiivi artikli 8 ülevõtmisel lai kaalutlusruum nii täiendavate pensioniskeemide alusel töötajale tekkinud vanadushüvitise saamise õiguse kaitsemehhanismi kui ka -taseme kindlaksmääramisel. Seda sätet ei saa seega tõlgendada nii, et see nõuab täieulatusliku tagamiskohustuse kehtestamist (vt selle kohta 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 41).
- 39 Niisiis ei ole artikliga 8 vastuolus, kui liikmesriigid vähendavad töötajate omandatud õigusi tööandja maksejõuetuse korral, kui nad soovivad saavutada õiguspäraseid majanduslikke ja sotsiaalseid eesmärke ning järgivad iseäranis proportsionaalsuse põhimõtet (vt selle kohta 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 42).
- 40 Sellest tuleneb, et liikmesriigid on kohustatud direktiiviga 2008/94 taotletavast eesmärgist tulenevalt tagama töötajatele selles sättes ette nähtud minimaalse kaitse, kui töötaja ei ole direktiivi artikli 12 tähenduses ühtegi õigust kuritarvitanud (vt selle kohta 24. novembri 2016. aasta kohtuotsus Webb-Sämann, C-454/15, EU:C:2016:891, punkt 35, ja 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 47).

- 41 Euroopa Kohus on juba sedastanud, et kõnealuse direktiivi artikli 8 nõuetekohase ülevõtmise tingimus on, et endine töötaja saab oma tööandja maksejõuetuse korral vähemalt poole vanadushüvitistest, millele tal on tekkinud õigus tööandja täiendava pensioniskeemi alusel (vt selle kohta 25. jaanuari 2007. aasta kohtuotsus *Robins jt*, C-278/05, EU:C:2007:56, punkt 57; 25. aprilli 2013. aasta kohtuotsus *Hogan jt*, C-398/11, EU:C:2013:272, punkt 51; 24. novembri 2016. aasta kohtuotsus *Webb-Sämann*, C-454/15, EU:C:2016:891, punkt 35, ja 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus *Hampshire*, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 50).
- 42 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et kuigi direktiivi 2008/94 artiklis 8 on nõutav poole vanadushüvitise suurune minimaalne kaitse, ei ole samas välistatud, et ka teistel asjaoludel võidakse töötajale või endisele töötajale tekkinud kahju käsitada ilmselgelt ebaproportsionaalsena, arvestades kohustust kaitsta töötajate huve, mis on selles sättes ette nähtud (vt selle kohta 24. novembri 2016. aasta kohtuotsus *Webb-Sämann*, C-454/15, EU:C:2016:891, punkt 35, ja 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus *Hampshire*, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 50).
- 43 11. aprilli 1978. aasta ettepaneku võtta vastu nõukogu direktiiv töötajate kaitset tööandja maksejõuetuse korral käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (KOM(78) 141 (lõplik)) põhjenduste kohaselt oli selle direktiivi eesmärk pakkuda kaitset olukorras, kus töötajal ja tema perekonnal on oht elatusvahenditest ilma jääda. Põhjendustes on märgitud, et nüüdseks direktiivi 2008/94 artiklis 8 sisalduvaid sätteid põhjendab liidu seadusandja tahe vältida töötaja sattumist eriti raskesse olukorda täiendavas pensioniskeemis omandatud õiguste kaotuse tõttu.
- 44 Sellest on võimalik tuletada, et endise töötaja vanadushüvitise vähendamist saab käsitada ilmselgelt ebaproportsionaalsena, kui selle vähendamise tulemusel ning võttes vajaduse korral arvesse prognoositavat arengut, on puudutatud isiku suutlikkus ennast ülal pidada oluliselt nõrgestatud. Sellega oleks tegemist juhul, kui vanadushüvitist vähendataks endise töötaja puhul, kes juba elab või peaks selle vähendamise tõttu elama allpool Eurostati kehtestatud asjaomase liikmesriigi vaesusriski piiri.
- 45 Direktiivi 2008/94 artiklis 8 on minimaalse kaitsena nõutud, et liikmesriik tagaks endisele töötajale, kelle vanaduspensioni on sel moel vähendatud, nii suure hüvitise, mis ilma et see korvaks tingimata kogu tekkinud kahju, aitaks heastada selle ilmselget ebaproportsionaalsust.
- 46 Eeltoodud kaalutlustest lähtuvalt tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2008/94 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et endisele töötajale makstava tööandjapensioni vähendamist endise tööandja maksejõuetuse tõttu tuleb lugeda ilmselgelt ebaproportsionaalseks, olgugi et puudutatud isik saab kätte vähemalt poole hüvitisest, millele tal on õigus omandatud pensioniõiguste alusel, kui see endine töötaja juba elab või peaks selle vähendamise tõttu elama allpool Eurostati kehtestatud asjaomase liikmesriigi vaesusriski piiri.

Kolmas ja neljas küsimus

- 47 Kolmanda ja neljanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2008/94 artiklil 8 saab olla vahetu õigusmõju, nii et selle sätte alusel saab esitada nõude sellise eraõigusliku üksuse vastu, kelle liikmesriik on määranud vastutama tööandjapensioni maksmise eest tööandja maksejõuetuse korral.
- 48 Euroopa Kohtu praktikas on korduvalt sedastatud, et õigussubjektid saavad tugineda direktiivi tingimusteta ja piisavalt täpsetele sätetele mitte üksnes liikmesriigi ja kõigi tema valitsemisalasse kuuluvate haldusorganite vastu, vaid ka organite või üksuste vastu, mis alluvad riigile või on riigi kontrolli all või millel on ulatuslikud volitused võrreldes nendega, mis tulenevad eraõiguslike isikute vahelistele suhetele kohaldatavatest eeskirjadest (6. septembri 2018. aasta kohtuotsus *Hampshire*, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika). Samuti on riigiga samastatavad

organid ja üksused, millele riigiasutus on andnud avaliku ülesande ja neil on selleks ulatuslikud volitused (10. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, punkt 34, ja 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 55).

- 49 Hinnates küsimust, kas direktiivi 2008/94 artikkel 8 on tingimusteta ja piisavalt täpne, tuleb arvesse võtta kolme aspekti: tuleb määrata kindlaks nendes sätetes ette nähtud kaitset saavad isikud, kõnealuse kaitse sisu ja kaitse tagamise eest vastutav isik.
- 50 Direktiivi 2008/94 artiklis 8 ette nähtud kaitset saavate isikute kohta ilmneb selle sätte sõnastusest selgelt, et direktiivi kohaselt tuleb kaitsta töandja või endise töandja maksejõuetusest puudutatud töötajaid või endisi töötajaid. Seega vastab kõnealune artikkel niisuguste isikute kindlaksmääramise puhul, kellel on õigus selles direktiivis sätestatud tagatistele, täpsuse ja tingimusetuse kriteeriumidele, mis on direktiivi sätte vahetuks kohaldamiseks nõutavad (6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 57).
- 51 Direktiivi 2008/94 artiklis 8 ette nähtud kaitse sisu puhul tuleb meeles pidada, et Euroopa Kohus on sedastanud, et artikli 8 kohaselt on vaja tagada iga töötaja minimaalne kaitse (vt selle kohta 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punktid 46 ja 47 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 52 Euroopa Kohus on nentunud, et artikkel 8, mis kohustab liikmesriike tagama ilma erandita, et iga endine töötaja saaks töandja maksejõuetuse korral hüvitist, mis vastab vähemalt 50 protsendile täiendava töandjapensioni alusel omandatud õiguste väärtusest, sisaldab selget ja täpset liikmesriikide kohustust, mille sisu on üksikisikutele õiguste andmine (vt selle kohta 6. septembri 2018. aasta kohtuotsus Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 60).
- 53 Käesoleva kohtuotsuse punktide 44 ja 45 kohaselt kehtib sama ka nõude kohta, et liikmesriigid on direktiivi 2008/94 artikli 8 alusel samuti kohustatud tagama minimaalse kaitse endisele töötajale, kelle vanadushüvitist on ilmselgelt ebaproportsionaalselt vähendatud, nii et isik saab selle nõude alusel vahetult liikmesriigi kohtusse pöörduda.
- 54 Direktiivi 2008/94 artiklis 8 ette nähtud kaitse ees vastutava isiku kohta tuleneb eelotsusetaotlusest, et asjaomane liikmesriik on määranud PSV töandja maksejõuetuskindlustuse andjana tagama töandja pensionimaksete tasumise. Seda eraõiguslikku asutust kontrollib riiklik finantsteenuste järelevalveamet. Lisaks kogub ta avaliku õiguse alusel töandjatelt kohustusliku maksejõuetuskindlustuse sissemaksid ja saab nagu ametiasutus algatada haldusdokumendi alusel täitemenetluse.
- 55 Seega kui lähtuda PSV-le antud ülesandest ja selle täitmise tingimustest, siis erineb ta eraõiguslikest isikutest ja ta tuleb võrdsustada riigiga, nii et põhimõtteliselt saab direktiivi 2008/94 artikli 8 tingimusteta ja piisavalt täpsete sätete alusel tema vastu nõude esitada.
- 56 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 96 märkis, kehtib see tõlgendus aga üksnes siis, kui asjaomane liikmesriik on delegeerinud PSV-le kohustuse tagada vanadushüvitiste puhul artiklis 8 nõutav minimaalne kaitse; seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Eelkõige PSV ja Saksamaa valitsuse esitatud seisukohtadest nähtub nimelt, et see asutus ei vastuta põhikohtuasjas kõne all oleva pensionikassa hüvitise maksmise tagamise eest.
- 57 Eeltoodud kaalutlustest lähtuvalt tuleb kolmandale ja neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 2008/94 artiklil 8, mis näeb ette minimaalse kaitse tagamise, saab olla vahetu õigusmõju, nii et selle sätte alusel on võimalik esitada nõue sellise eraõigusliku üksuse vastu, kelle liikmesriik on määranud töandja maksejõuetuskindlustuse andjana tagama töandja pensionimaksete tasumise, kui sellele üksusele antud ülesandest ja selle täitmise tingimustest lähtuvalt võib teda võrdsustada riigiga, ning kui talle pandud tagamiskohustus hõlmab tõepoolest neid vanadushüvitise liike, millel puhul on nõutav artiklis 8 ette nähtud minimaalne kaitse.

Kohtukulud

- 58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta direktiivi 2008/94/EÜ töötajate kaitse kohta tööandja maksejõuetuse korral artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et seda saab kohaldada olukorras, kus tööandja, kes maksab tööandjapensioni tööandjatevahelise pensioniasutuse kaudu, ei suuda maksejõuetuse tõttu kompenseerida kahju, mis tekkis nimetatud tööandjatevahelise pensioniasutuse maksete vähendamisest, milleks seda asutust kontrolliv riiklik finantsteenuste järelevalveamet oli andnud loa.
2. Direktiivi 2008/94 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et endisele töötajale makstava tööandjapensioni vähendamist endise tööandja maksejõuetuse tõttu tuleb lugeda ilmselgelt ebaproportsionaalseks, olgugi et puudutatud isik saab kätte vähemalt poole hüvitisest, millele tal on õigus omandatud pensioniõiguste alusel, kui see endine töötaja juba elab või peaks selle vähendamise tõttu elama allpool Eurostati kehtestatud asjaomase liikmesriigi vaesusriski piiri.
3. Direktiivi 2008/94 artiklil 8, mis näeb ette minimaalse kaitse tagamise, saab olla vahetu õigusmõju, nii et selle sätte alusel on võimalik esitada nõue sellise eraõigusliku üksuse vastu, kelle liikmesriik on määranud tööandja maksejõuetuskindlustuse andjana tagama tööandja pensionimaksete tasumise, kui sellele üksusele antud ülesandest ja selle täitmise tingimustest lähtuvalt võib teda võrdsustada riigiga, ning kui talle pandud tagamiskohustus hõlmab tõepoolest neid vanadushüvitise liike, millel puhul on nõutav artiklis 8 ette nähtud minimaalne kaitse.

Allkirjad